

Serge Lang'la Söyleşi

26 Nisan 1993

12 Eylül 2005'te kaybettiğimiz büyük matematikçi Lang'ın matematikçiliğinin yanısıra 'dosyaları' da meşhurdur. Gözüne çarpan her türlü bilimsel çarpıklığın acımasızca ve usanmadan üstüne giderdi. Aşağıda yazar (ve ayrıca gazeteci) Anthony Liversidge'in Lang'la yaptığı söyleşiyi bulacaksınız. MD editörlerinin bu söyleşide önemli buldukları, bulaştığı olaylarda Lang'ın haklılığı ya da haksızlığı değil, bilim standartları üzerinde bu kadar ısrarla durması ve haklılığına inandığı davadan taviz vermemesidir.

Lang, matematiksel formüllerde olduğu kadar sözcüklerde de tutkuyla kesinlik istiyor. Onunla söyleşi yapacak aceminin vay haline! Burnundan alevler fışkırarak 'Ben öyle demedim! Benim kelimelerimle yaz, kendininkilerle değil...' diye hiddetle haykırır. Hemen ardından ortalığı yumuşatmak için bir kahkaha atar. "Sadece ve sadece gerçek" saplantısının kişisel algılanmasını istemez çünkü. Tartışmaları kamuya taşınması tepki toplamak için değil, doğruluk standartını yükseltmek içindir.

Akademik tartışmalarda ve medyada bilginin çarpıtılmasına gösterdiği öfke meslektaşlarını da rahatsız eder, nitekim hedef kitlesi itiraz edilmeye pek alışık olmayan güçlü kudretli isimlerden oluşur: Etkili bilim adamları, tanınmış akademisyenler, bilimsel dergilerin editörleri, dekanlar, Ulusal Bilimler Akademisi'nin saygın üyeleri... Eğer Lang çarpıtılan meseleyi yeterince önemli bulursa, doğruluk ve dürüstlük adına tek başına savaş açmaya hazırdır.

Saldırdığı kişi neye uğradığına şaşırır, çünkü alışageldiği üzere sorunu perde arkasında sohbetlerle ya da kulis yaparak örtbas etmez. Kişi, Lang'ın deyimiyle, kendisini 'kıyma makinası'nda bulur.

Kendisi de 1985'ten bu yana Ulusal Bilimler Akademisi'nin bir üyesi olan ve Yale'li meslektaşları tarafından, "eğitime muazzam bir enerjiyle kendini adayışı ve görev duygusundan çok daha ötede bağlı oluşu" sözleriyle methedilen Lang, matematiksel araştırmannın uç sınırlarına varan otuz dört kitabıyla üst düzey bir matematikçidir. Ayrıca, 'pedagogik deha' olarak anılan Lang, önde gelen çoğu mate-

matikçinin aksine, lise kitapları yazarak ABD'deki ortaöğretim düzeyini yükseltmeye çalışmıştır.

1927'de Paris'te doğdu. 13 yaşında ABD'ye geldi. Caltech'ten mezun olduktan sonra orduda bir buçuk yıl geçirdi. Ardından bir yıl Princeton Üniversitesi'nde felsefe doktorasına devam etti. Sonra matematiğe döndü ve aynı üniversiteden doktorasını aldı. 15 yıl Columbia Üniversitesi'nde, sonra 1972'de Yale'e yerleşinceye kadar Princeton ve Harvard'da matematik dersi verdi. 70'ten fazla makale yayımladı. Amerika'nın en büyük cebir madalyası olan Cole Ödülü'nü ve Fransız Akademisi'nin Carrière Ödülü'nü kazandı. 1984'te de Humboldt Ödülü'nü aldı.

Onu benzerlerinden ayıran ve dikkatleri üstüne çeken özellik, doğruların çarpıtılmaması ve akademisyenlerin buldukları konuma yaraşır entelektüel davranışı sergilemeleri için gösterdiği vahşi azimdir. Yaşamı boyunca baş belası olarak algılanmayı kabul etmiş bir eylemcidir. [...]

Lang, sahip olduğu nüfuzunu büyük ölçüde, garip ve korkulan silahı, dillere destan 'Lang Dosyaları'na borçludur. Eşi olmayan bu stratejide Lang, bilgi kirliliği yaydığına inandığı kişiye karşı savaşımı, kişiyi yazışmalara boğarak, yığınlarca mektup, gazete kupürü, meclis tutanağı ve konuyla ilgili benzeri belgeler altında bırakarak başlatır. Ardından, sağlam temellere dayalı ve çoğunlukla en az yüz sayfadan oluşan 'Dosya'yı yüzlerce akademisyene, Ulusal Bilimler Akademisi üyelerine, hükümet yetkililerine, etkili gazetecilere ve benzeri kişilere gönderir. Hem tüm ayrıntıların hem de genel bir panoramanın bulunduğu bu dosyayı alanlar olayın içyüzünü tarafsız bir biçimde görme olanağına sahip olurlar. [...]

Yale'li meslektaşlarının çoğu, 'çabayı ölçen anket'i¹ bozguna uğrattığı için Lang'ı kahraman olarak görüyor. Öte yandan, bazı hayranları güçlü iradesinin davasına zarar verdiğine inanıyor. [...]

* Işın Önel tarafından İngilizceden çevrilmiştir.

1 ABD'de bazı önde gelen bilimcilere araştırma yapmaları için Ulusal Bilim Vakfı (NSF) para verir. Günün birinde hükümet, 'gününüzü nasıl geçiriyorsunuz' gibilerinden bir anket dağıtır para verdiği bilim adamlarına. Lang, akademik özgürlük adına bu uygulamaya karşı çıkmış ve anketin iptal edilmesini sağlamıştır.

AL. Söyleşi, sizin pek tercih ettiğiniz bir iletişim türü değil sanırım...

SL. Evet değil. Genelde soruyu ben sorarım! Bazı okurların dikkatini belgelerimin varlığına çekmek istediğimden bu söyleşiyi kabul ettim. Öte yandan, hakkında konuşarak, belgelerin içeriği yerine varlığını önplana çıkarmak da istemiyorum. Böyle bir tehlikeye karşı okuru uyarıyorum. Dosyalarım ya da dosyalama sistemim hakkında konuşmak, hiçbir zaman Dosyaların özünün önüne geçmemeli.

Matematik kariyerinizden sözeder misiniz?

Hiç öyle bir şeyim olmadı ki! Bir matematikçi önemli teoremler kanıtlar, o da olmadı iyi teoremler kanıtlar, sonra genç sayılabilecek bir yaşta profesör olur... İşte hepsi bu! Bizim hayatımız da böyle... 30-32 yaşlarında profesör olunur. Daha yüksek bir pozisyon yoktur. Bazıları komitelerde yer almak, akademilere kabul edilmek filan ister ama matematik camiası bunlara değil, teorem kanıtlayanlara değer verir ve bence bu da çok sağlıklı bir davranıştır.

Benim insanlara öğretmek istediğim şeylerden biri, kendilerine bir soru sorulduğunda, ilk olarak soruyu kabul edip etmediklerine karar vermeleri.

Peki matematiğin dışındaki insanlara öğretmek istediğiniz nedir?

Benim insanlara öğretmek istediğim şeylerden biri, kendilerine bir soru sorulduğunda, ilk olarak soruyu kabul edip etmediklerine karar vermeleri. Bir de, bazı çalışmalarını neden kusurlu addettiğimi anlatmak istiyorum. Kusuru düzeltirken üç şeyi reddediyorum: saçmalığa varan genellemeyi, güdülerin önplana geçmesini ve spekülasyonu.

İşaret ettiğiniz genel problem nedir?

Bilgiyi doğru dürüst işleyememe ve iletememe bulaştığım meselelerin temel ortak yanı. Medya kurumlarında ve üniversitelerin içinde bu konuda genel bir sorun gözlemledim. Huntington'la ilgili kitabımın sonunda bu noktayı açık açık vurguluyorum. Yanlış bilgi kaynaklarını, yanlış bilginin yayılma yollarını, eleştirel düşünmenin nasıl yasaklandığını ya da engellendiğini - medya, üniversiteler ya da hükümet yoluyla - alınması gereken ön-

lemleri ve düzeltmeleri söylüyorum. Ayrıca bu önlem ve düzeltmelere nasıl engel olunduğunu da ortaya koyuyorum.

Düzeltilmeleriniz nasıl algulandı?

Sorgulamalarım karşısında alınan tavır dikkate değer. Hep sorgulamamın meşruluğu ve önerdiğim düzeltmeler sorgulandı.

Benim ilgi odağım bazılarının söylediği gibi yalnızca kuramsal tartışmalar değil. Ben yanlışın düzeltilmesinden yanayım. Yanlışın düzeltilmesi için de doğru bilgi aktarımı gereklidir.

Bilim camiası bilimsel standartlardaki bu yozlaşmaya daha ne kadar dayanacak?

Sizi, örneğin, Robert Gallo olayına müdahale etmeye yönelten ne oldu?

Chicago Tribune gazetesinden John Crewdson'un ortaya attığı iddialardan sonra, Ulusal Bilimler Akademisi, Gallo'nun araştırma yöntemleri üzerine Amerikan Sağlık Örgütü'nün (ASÖ) yaptığı teftişi denetlemek üzere geçen yıl bir heyet görevlendirdi. Yöneticisi Bernadine Healy başta olmak üzere, ASÖ'nün önde gelenleri Gallo'nun hatalarını örtbas etmeye çalıştılar. Bunu kanıtlayan belgeler bende. Ulusal Bilimler Akademisi meclisine, Gallo'nun Akademi üyeliğini hakedecek bilimsel düzeyde olup olmadığının incelenmesi gerektiğini yazdım, çünkü bazıları Akademi üyeliğini bilimsel güvenilirliğinin bir belgesi olarak algıyordu. Bu konuda herhangi bir girişimde bulunmayı reddettiler.

Ayrıca ASÖ'nün heyetteki bilim adamlarına aldığı tavra da karşı çıktım. Öte yandan heyet de incelemeleri hakkında sorular sorulduğunda, açıklama yerine çeşitli şaşırtma teknikleri kullandı. Açık ve kesin bilgi vermek yerine bir 'gizlilik anlaşması' imzaladılar. Basına ne dendiği belli olmayan üstü kapalı açıklamalar yaptılar. Crewdson'ın belgelediği sorunların bazılarını yok saydılar. Sorumlulukları tam olarak tanımlamadılar, vesaire, vesaire...

Bilim insanının siyasi olarak nasıl davranması gerektiği konusunda örnek gösterdiğiniz biri var mı?

Ben (fizikçi) Richard Feynman'ı seçerdim. Challenger felaketini¹ tetkik eden komisyonda yer

¹ Challenger: 28 Ocak 1986'da havada patlayan uzay mekiği.

alması istendiğinde, bilimsel sorumluluk konusunda örnek almamız gereken bir davranış sergilemiştir. Komisyon başkanı William Roberts'in incelemelerine ket vurma girişimlerine direndi. Morton Thiokol'daki mühendis ve diğer görevlilerle görüşmeler yaptı. Halka bilimsel olguları açıkladı. Bir nalburdan pense, tornavida ve mengene alıp kamehaların önünde halka kauçuk contanın düşük ısıda esnekliğini nasıl kaybettiğini gösterdi. Raporun değiştirilmeden yayımlanması konusunda ısrarcı oldu ve raporlarının tüm sorumluluğunu üstlendi. 'Başkalarının Ne Dediği Umrunuzda mı?' adlı kitabında da bütün bunları anlatmıştır.

Maalesef son yıllarda ne bilim politikasında ne de bilimin denetlenmesinde Feynman gibisine rastlamadım. Tam tersine, baştan savma ya da uydurma araştırmayla, bilginin engellenmesiyle, hatta bilginin düpedüz yanlış yayılmasıyla karşılaştım. Bilim camiası bilimsel standartlardaki bu yozlaşmaya daha ne kadar dayanacak?

İnsanlara doğru bilgi vermeyi, bilgiyi nasıl bir işlemde geçirmeleri gerektiğini öğretmeyi ve meseleleri ifade etmenin değişik yolları olduğu göstermeyi umuyorum.

Mücadenezle ne elde edeceğinizi umuyorsunuz?

İnsanlara doğru bilgi vermeyi ve bilgiyi nasıl bir işlemde geçirmeleri gerektiğini öğretmeyi ve meseleleri ifade etmenin değişik yolları olduğu göstermeyi umuyorum. Doğru bulmadığım ifade tarzlarının bir kısmını Lipset'in Amerikan profesörleri anketi üzerine yazdığım eleştiride gösterdim. Örneğin anketin bir sorusu şöyleydi: *Aşağıdaki ifadeye tamamen katılıyor musunuz, koşullu olarak mı katılıyorsunuz, koşullu olarak mı katılmıyorsunuz, yoksa hiç mi katılmıyorsunuz: Daha adil bir gelir dağılımı değil, ekonomik büyüme Amerikan ekonomik politikasının birincil hedefi olmalıdır.* Ben sorunun ifade ediliş biçimine karşıyım.

Neden?

Her şeyden önce ifadede bir sağ söylem - sol söylem kokusu var. Sonra, ben seçimin daha adil bir gelir dağılımıyla büyüme arasında olduğuna inanmıyorum. İkisini de Amerikan ekonomik politikasının birincil hedefi olarak görmüyorum. Hatta Amerikan

ekonomik politikasının birincil olabilecek tek bir hedef de göremiyorum. Aynı anda birçok hedef var.

Bunlardan biri, mineraller, ormanlar, petrol, gibi küçülen kaynaklarla ilgili; bu değişimlerle başa çıkmak için ne gibi düzenlemeler yapmalıyız? Vergi yasasını ve tüketim biçimimizi değiştirmek, benzin ve enerjiyi vergilendirmek, otomobil üretimini vergi yasasıyla kontrol altında tutmak, toplu taşımacılığa mı yoksa otomobil sektörünü palazlandıran karayollarına mı yatırım yapmak gibi...

Bu mesele, azalan kaynaklara karşı izlenecek politikalarla ilgilidir, ekonomik büyümeyle ya da adil gelir dağılımıyla ilgisi yoktur. Ama ben bunu kesinlikle Amerikan ekonomik politikasının esas hedeflerinden biri olarak görüyorum.

Diyelim bir yerde bir gerçeklik, sonra başka bir yerde bununla çelişen başka bir gerçeklik sunuyorlar. Çelişkiyi ortaya koyduğumda beni engellemeye çalışırlar, arkamdan konuşurlar, deli derler.

Yani soru eksik bir biçimde ifade edilmiş mi demek istiyorsunuz?

Bu soru, çok açık söyledim, kusurlu. Başka bir örnek vereyim: 'Evlilik dışı ilişkiyi çekinceyle onaylıyorum, çekinceyle karşıyım, tamamen karşıyım' sorusunu ve seçeneklerini ele alalım.

Birinin evlilik dışı ilişkisinin olması beni hiç ilgilendirmez. Bu tamamen kişinin kendisini ilgilendiren bir şeydir. Ben kimim ki onların hayatlarına karışayım? Benim bu soruya yanıtım, 'beni ilgilendirmez!' olurdu, ki bu da şıklar arasında yok.

Bu anketteki kusurlar sizin için neden önemli?

Lipset, Ulusal Bilimler Akademisi'nin etkili üyelerinden biri. Stanford'da profesörlük yapmış ve bugün George Mason Üniversitesi'nde kürsüsü olan biri. Anket, Ulusal Bilim Vakfı (NSF) ve Carnegie ve Spencer vakıfları tarafından finanse edilmiş. 9000 profesöre yollanmış, Chronicle Yüksek Okulu tarafından yayımlanmış ve *Time*'da, *Newsweek*'te, *Manchester Guardian*'da ve Stanford Üniversitesi kampüs raporlarında tartışılmış.

Anketin yazarları, anketin, sağlam bir eğitim politikası belirlemek amacıyla kullanılacağını söylediler. Benim evlilik dışı ilişkilerle ilgili düşünceler

rimin eğitim politikasına ne gibi bir yararı olacağını doğru anlayamadım.

Lipset ve diğerlerinde fark ettiğim - sadece bu işlerinde değil, öncekilerinde de - sosyal ve siyasal meseleleri ifade edişlerindeki yetersizlikleri. Toplumsal konularla uğraşan biri için bu profesyonel bir yetersizliktir.

Anket hazırlamak benim işim değil. Kendini siyaset bilimcisi olarak tanımlayan o. Benim işim eğitsel, öğrenciler ve daha genel olarak geniş kitlelerin eğitimi, belki de farklı standartlar öğretmek insanlara seçim hakkı sunmak. Bu konuda sanırım başarılıyım. Sanırım birçok insana kusurlu yöntemlerle sunulan sorunu nasıl fark etmeleri gerektiğini öğrettim. Bu, eğitsel bir işlemdir.

Psikolojik açıklamalara girmek istemiyorum. Zihnim öyle çalışmaz benim. Ben olgu gösteririm.

Sizin adınıza bir başarı bu o zaman.

Sınırlı bir açıdan baktığımızda evet. Çünkü problem sonuçta anketin kusurlarını görmekten aciz olan ve anketi yanıtlayan akademisyenlerin sınıflarında ne yaptıklarıyla ilgili. Ama zaten hiçbir zaman hemen sonuç beklemem. Chronicle Yüksek Okulu'nun Lipset makalelerini artık yayımlaması sınırlı bir başarıdır. Çünkü benim asıl etkilemek istediğim, sınıfta nelerin yapıldığı, hangi kitapların hangi biçimlerde kullanıldığı, medyada, sınıfta ve hükümette soruların nasıl ifade edildiği.

Meselelere nasıl müdahale ediyorsunuz?

Rakiplerden yazılı açıklama isterim. Ancak o zaman çelişkileri belgeleyebilirim. Diyelim ki bir yerde bir gerçeklik, sonra başka bir yerde bununla çelişen başka bir gerçeklik sunuyorlar. Çelişkiyi ortaya koyduğumda beni engellemeye çalışırlar ya da McCarthylikle² suçlarlar, arkamdan konuşurlar, deli derler. Aldığım tepkiler bu türden.

Neden sizi engellediklerini düşünüyorsunuz?

Psikolojik açıklamalara girmek istemiyorum. Zihnim öyle çalışmaz benim. Ben olgu gösteririm. Neden belirtmesi gereken ben değilim, onlar.

Deneyimlerim gösteriyor ki, eğer karşı tarafı savunmaya zorlarsanız, çelişkileri hemen farkedir.

2 Komünist avcısı olarak ün yapan Amerikalı senatör Joseph R. McCarthy yaklaşımı.

dir. Başlarına geleni fark ettiklerinde de engellemeye başlayacaklardır.

Yönteminizin felsefi bir dayanağı var mı?

1947'de felsefede yüksek lisans öğrencisiyken böyle bir analiz ve düşünme yöntemi üzerinde durdum. On üç yaşına kadar, düşüncelerimi düzene sokma ve yazma konusunda Fransız okullarında eğitim aldım. Bol bol felsefe ve edebiyat okudum. Yüksek lisansta felsefe öğrencisi olarak Batı düşüncesinin gelişimi üzerine profesyonel düzeyde çalıştım. Gazetecilik, siyaset ve akademik düzeyde tartışmalarda kullanabileceğim bir düşünme yöntemi geliştirdim.

Bu yöntemi önce 60'larda toplu tartışma ve atışmalarda, siyasi kavgalarda denedim ve daha sonra her vesileyle kullandım. Felsefe gündelik yaşam pratiğine aktarıldığında çok etkili olur. Felsefe tarihi kitaplarına girmeliyim! Socrates'ten Hume'a, oradan Bertrand Russell'a, görecelik ve kuantum mekaniği fizikçilerine, Viyana ekolüne ve "bir ifadeye katılıp katılmadığınıza karar vermeden önce o ifadenin ne anlama geldiğini anlamamız gerekir" diyen Lang'a kadar felsefe tarihinde belli bir bağ vardır.

Bir ifadeye katılıp katılmadığınıza karar vermeden önce o ifadenin ne anlama geldiğini anlamamız gerekir.

Huntington ve Lipset, çalışmalarının bilimsel açıdan bir anlam ifade ettiğini ve sonuçlarının doğrulanabilir olduğunu iddia ediyorlar. Ama olgu, algı, görüş ve hava cıva arasında bir ayrım gözetemediklerine dair herhangi bir ipucu yok çalışmalarında. İşte onları bu noktada yakalıyorum.

Tabii, felsefe tarihinde bir yerim olduğu iddiası, binlerce belgenin nasıl değerlendirilip sunulduğu bilinmeden kendini beğenmişlik olarak algılanabilir.

Şunu da söyleyeyim ki, odak noktasını, eleştirdiğim çalışmaların kusurlarından kimsenin haklı ya da haksız olamayacağı 'ruh hali'nin tartışıldığı bir yöne çekmek istemiyorum. Ruh halinden bıktım usandım. Sadece ruh halini konu eden tartışmalardan kaçınmak istiyorum.

Günümüzün süreli yayınlarmın sadece ruh halini yansıttığını mı düşünüyorsunuz?

Bu ülkede ruh halini yansıtmayan bir yayın var

mı ki! Bir dolu dergi bilgi kırıntısının ötesine geçemiyor. Ruh hali ne doğru ne yanlış, ne hatalı ne de hatasız olur. Ben insanlara bilgiyi nasıl bir süzgeçten geçirmeleri gerektiğini öğretmek istiyorum. Ruh hali önemsizdir demiyorum tabii. Eğer bazıları ruh hali içinde yüzmek istiyorlarsa bu onların bileceği iş. Kendi kişisel tercihlerimin evrensel kurallar olduğunu söylemiyorum. Benim ve Amerika Birleşik Devletleri'nin kurucularının gönlünde bambaşka bir toplum yatıyor, hepsi bu.

Böyle bir tavır almaya nasıl başladınız?

Matematik'in kapısından 1966'da çıktım. 69'a kadar pek çok konuda, toplumsal ve siyasal açıdan en genel anlamda aktıftım. 60'larda sadece Vietnam savaşı değil, birçok önemli konu irdelendi. Kadınların, zencilerin, azınlıkların özgürleşmesinden ekolojik sorunlara kadar her şey gündemdedi. İnsanlara ne kadar kendilerini ifade hakkı ver-

Ruh hali ne doğru ne yanlış, ne hatalı ne de hatasız olur. Eğer bazıları ruh hali içinde yüzmek istiyorlarsa bu onların bileceği bir iş. Kendi kişisel tercihlerimin evrensel kurallar olduğunu söylemiyorum.

meli, ulusal medyada neler olup bitiyor, ulusal medyanın kulaklarını tıkadığı sesimizin duyulması için yeni bir yayın organı gerekli mi gibi gazetecilikle ilgili meseleler vardı. Kişisel ilişkiler irdeleniyordu. Üniversitelerin ne kadar siyasi baskıya maruz kaldıkları soruluyordu.

İşte 60'larda böyle meseleler vardı. Üniversiteler bunlardan etkilendikleri zaman ben de onlardan uydurma bilgi yerine doğru bilgi akışını sağlamak için girişimlerde bulunuyordum.

Üniversitelerin CIA gibi ajanlıklarla ilişkisini sorgularken ortaya çıkan bir mesele vardı. Madem ki üniversitelerin gerçeği araştırmak gibi bir görevleri var, gizli anlaşmalardan uzak durmaları gerekir.

Ama sonra bir süreliğine siyasetten çekildiniz.

Çok fazla sorunun içine giriyor olmam matematiksel üretimimi ciddi bir şekilde etkiliyordu. Bu yüzden 1970'te matematiğe döndüm. 1977'de Amerikan Profesörleri Anketi'ni posta kutumda buluncaya kadar üretime devam ettim. Eğer 'cehenneme ka-

dar yolunuz var' mektubuma yanıt vermeselerdi, yine aynı şekilde çalışmalarına devam ediyordum. Ama Lipset mektubumu yanıtladı. Arkadaşlarının dürtüklemesiyle ve ayrıca Lipset bazı bilimsel ve toplumsal kurumlarda önemli görevler üstlendiğinden, üniversiteler ve eğitim üzerine alınacak ülke çapında kararları etkileyecek olan bu anketin itibarı düşene dek işin peşini bırakmadım.

Kavganın en gerilimli noktası New York Review of Books dergisinde anketin itibarını sarsan bir yazı yayımladığımda oldu. Sorular o kadar taraftarca sorulmuştu ki, bu sorularla sorulduğu biçimde muhattap olmak istemiyordum.

En bilinen müdahaleniz olan Huntington davasında hedeflerinize ulaştınız mı?

Evet demek abartı olur. Huntington akademide değil. Yakın gelecekte olacağını da sanmam. Birçok kişinin bu konuda bilinç seviyesi yükseldi.

Ama bu oyun tam olarak kazanılmaz. Huntington, sosyal bilimler müessesesinin yetersizliğine ve sosyal bilimcilerin ABD'de - örneğin Ulusal Bi-

Üniversitelerin CIA gibi ajanlıklarla ilişkisini sorgularken ortaya çıkan bir mesele vardı. Madem ki üniversitelerin gerçeği araştırmak gibi bir görevleri var, gizli anlaşmalardan uzak durmaları gerekir.

limler Akademisi tarafından - ödüllendirilme biçimine karşı yapılan geniş çaplı bir saldırıda odak noktası görevini gördü. Dediğim gibi, tamamen kazanmak diye bir şey yok. Yok öyle bir şey...

Huntington'un çalışmalarında karşı çıktığımız nokta neydi?

Huntington'ın olağanüstü bir sicili vardı. O dönemde Harvard'da Uluslararası İlişkiler Merkezi'nin yöneticisiydi. Ulusal Güvenlik Konseyi, Savunma Bakanlığı ve CIA'ye de danışmanlık yapıyordu. Ulusal komitelerde bulundu.

Ama bazı çalışmalarını, özellikle **Değişen Toplumlarda Siyasi Düzen** adlı kitabını baştan sona yetersiz buldum. Kitap tüm dünyadaki değişen toplumları ele aldığını iddia ediyor. Ama bu toplumlar birbirlerinden uç noktalarda farklılıklar gösteren toplumlar. Bir yandan Fransa ve Belçika gibi Batı

toplumları, öte yandan Güney Afrika ve Kuzey Afrika ülkeleri ve dünyanın diğer ülkeleri... Ve kitap bu ülkelerin mutlu (tatmin) olup olmadıklarını açıkladığını iddia ediyor. Kitabın alıntı yaptığı çalışmalardan birinde Güney Afrika mutlu bir toplum olarak sınıflandırılmış. Yale'den bir öğrenciyle birlikte bunu sorguladık. Sorularımızı akademik bir biçimde yanıtlamak yerine Huntington ve çevresindekiler ya sorularımızı görmezden geldiler ya da en sonunda yanıtladıklarında *New Republic* üzerinden yanıtladılar. Yanlarında bulunan bir Harvard doktora öğrencisi - gerçi *New Republic*'ta bu açıklanmıyordu - bir makale yazıp benim neden sözettiğimi bilmediğimi, Huntington'un çalışmasını okumadığımı, dolayısıyla eleştirecek konumda olmadığını söyledi.

Gayrisafi milli hasıla, kalori filan gibi kalemler onun dünyaya bakışını yansıtan siyasi tercihlerdir ama o bunu bilim diye satıyor.

Güney Afrika'nın "mutlu toplum" olarak anılmasıyla ilgili soruyu akademik bir biçimde açıklamak yerine, *New Republic*'ta Fareed Zakaria Huntington'dan şu alıntıyı yaptı: "Terim olarak 'mutlu', çoğunluğun sahip olduğundan hoşnut olup olmadığının sayısal bir ölçümüyle ilgilidir. Bu çoğunluk, iyi, ortalama ya da çok kötü durumda olabilir; bu özel terimin tanımladığı, bu insanların bir nedenden durumu protesto etmiyor olduklarıdır. Bu çalışma 60'ların başında hazırlandığında Güney Afrika'da büyük çatışmalar, arbedeler, başkaldırılar yoktu."

Ama bu tamamen yanlış! 50'li yıllarda defalarca başkaldırmalar, protestolar, grevler olduğu, polislin kalabalıklara ateş açtığı *New York Times*'ta sürekli yer aldı. Biri benim için bir araştırma yaptı ve sözü edilen on yıl içinde, 1960'ta elli kişinin öldürüldüğü Sharpeville katliamıyla son noktaya erişen protestolarla ilgili 50 sayfa tutan yazı buldu. Bir hafta boyunca bu konu gazetelerin manşetlerinden inmemişti.

Sonuçta Huntington, Güney Afrika'nın tarihini bilmiyor olduğundan ötürü profesyonel açıdan yetersiz. *New Republic* de hem aynı nedenden hem de bu Harvard'lı doktora öğrencisinin makalesini yayımlayarak okurları yanlış bilgilendirdiğinden editörlük açısından yetersiz.

Huntington sadece Güney Afrika'nın tarihini bilmiyor değil, aynı zamanda kendi çalışmasındaki kıstasa göre bile Güney Afrika'yı yanlış bir biçim-

de "mutlu toplum" olarak yorumluyor. Ama aslında durum daha da vahim. Huntington tarafından kaynak olarak alınmış bir makalede yazarlar dünyanın öbür ucundaki ülkeleri değerlendirmek amacıyla bir "hayalkırıklığı oranı" uydurmuşlar. Bu oran, gayrisafi milli hasıla, kişi başına alınan ortalama kalori, telefon sayısı, doktor sayısı, gazete tirajı ve radyo sayısının bir şekilde bir araya getirilip ülkenin okuryazarlık oranı ya da şehirleşme oranına (hangisi daha büyükse) bölünmesiymiş.

Bu çalışma Amerika Bilimsel İlerlemeler Birliği tarafından ödüllendirilmiş. Demek ki ABIB de bu "hayalkırıklığı oranı" nı bilim olarak kabul ediyor.

Gayrisafi milli hasıla, kalori filan gibi kalemler onun dünyaya bakışını yansıtan siyasi tercihlerdir ama o bunu bilim diye satıyor.

Huntington'un çevresindeki akademisyenler bu tür yaklaşımları hükümete danışmanlık yaparken de kullanıyorlar. Bunları ders kitaplarına da koyuyorlar ve okullarda öğretiyorlar.

Ama yaklaşımın tamamı çarpık! Delilik bu! Bu yaklaşımla dünya hakkında herhangi bir fikir elde etmek mümkün değil! GSMH'yi, kaloriyi, telefonu, doktoru, gazeteyi ve radyoyu taban olarak bir ülkede insanların mutlu olup olmadıklarını belirlemek...

Bu yöntemle Belçika, Güney Afrika, Güney Amerika, Orta Doğu ya da Vietnam gibi çeşitli ülke ve bölgelerde insanların hangi soruna nasıl tepki verdikleri ya da onlar için neyin önemli neyin önemsiz olduğu anlaşılabilir. Bu kitabı, insanların nasıl yaşadığı ve onlar için nelerin önemli olduğunu anlamak için okuyan öğrenciler fena şekilde yanlış bilgilenmiş olacak.

Güney Afrika'da, Orta Doğu'da, Vietnam'da, ABD'de, Fransa'da, Belçika'da insanların düşünüş ve tepki veriş biçimindeki farklılıkları bulabilmek için, kişi, her bir toplumun yaşam koşullarını ve düşünme biçimlerini hesaba katmalıdır. Eğer sorularınızı kalori alımı, gazete ve radyo gibi evrensel terimlerle formüle ederseniz, Vietnam'da neler olduğunu anlayamayacağınız gibi, Belçika ve Fransa hakkında da pek bir bilgi edinemezsiniz.

İrk ayrımı yapan Güney Afrika'yla, petrolü, Yahudisi ve Müslümanı olan Ortadoğu'nun problemleri birbirinden tamamen farklıdır. Belçika'da Flemenklerle Fransızca konuşanların problemleri bambaşkadır. Bu sosyal bilimciler Güney Afrika'yı mutlu toplum olarak adlandırdıklarında, zencilere mutlu olup olmadıklarını sormuşlar mı?

Güney Afrika'da problemlere yol açan temel özelliği görememişler, ki bu temel özellik de ırk ayrıımıdır. Bu, bu kadar basit. Gazete okuyan herkes bunu çözebilir.

Huntington'un yaklaşımı da çıkardığı sonuçlar da yanlıştı. Öğrencileri belirli bir biçimde düşünmeye sevketti, ki bu gençler daha sonra eğitim, gazetecilik, siyaset gibi alanlarda etkili olacak ve dünya üzerinde siyasi kararlar alacaklar.

Yanlış bilginin yayılmasının engellenmesini bu yüzden ciddi ve önemli bir mesele olarak görüyorum.

Akademik dünyanın bir parçası olduğumdan, özellikle akademik dünyanın basın ve siyasetle buluştuğu yerle, toplumsal örgütlenmenin doğasıyla, otoriteyle olan ilişkilerimizle ve eğitim sistemini ve toplumsal örgütlenmeyi nasıl düzenlediğimizle ilgileniyorum. Yani en geniş anlamıyla siyaset yapıyorum.

O zaman eleştirileriniz kimilerinin öne sürdüğü gibi sosyal bilimlerin aslında bir bilim olmadığı yönündeki kuşkularımızdan kaynaklanmıyor.

“Olmak” ne demektir, tam bilmiyorum doğrusu. Söylediğiniz, “bilim” sözcüğünü hangi anlamda kullandığınıza göre değişir. Ben bu tartışmaya girmek istemiyorum. Tartışmayı, kendisini sosyal bilimci olarak tanımlayanların siyasi yapılar ve durumlar üzerine doğru bilgi verip vermedikleri ya da kendi siyasi düşüncelerini bilim diye satıp satmadıklarıyla sınırlı tutmak istiyorum.

Saldırdığımız biriyle daha sonra işbirliği yaptığımız oldu mu?

Çok ender! Berkeley'de tarih profesörü olan Gerald Feldman'la arkadaş olduk. Onu Yale'li bir başka profesörle birlikte diğer tarihçilerle, özellikle, *Nation*'da taraflı bir makale yayımlayan Jon Wiener'le bol bol reklamı yapılmış bir tartışmaya katılmasıyla tanıdım.

Belgelerden haberdar olduktan sonra, bu konuda Feldman'a tam destek verdim ve *Nation* ve editörü Victor Navsky'yi kusurlu gazetecilikleriyle yüzleştirdim.

Daha sonra Feldman'ın kendisinin de 60'larda

başka birçok profesörle birlikte Berkeley'de Vietnam Günü Komitesi'ne karşı bir mektup imzaladığını öğrendim. Mektubu didik didik edip yanlış alıntılar ortaya çıkardım, gerçeğin nasıl tahrir edildiğini gösterdim. Siyasi sorumluluğunu kötüye kullandıkları için sıkı bir eleştiriye tabi tuttum. Bir “Dosya” hazırladım, o da bir “Dosyalı” olmayı kabul edip kendi dosyasıyla yüzleşti ve hatta derlenmesine yardımcı oldu. Sonra da 25 yıl önce söylediği sözü geri alıp bir özür yayımlamak zorunda kaldı. Sözü geri almasını ve bir özür yazısı yazmasını ben istedim ve elde ettim çünkü Feldman dürüst ve aklı başında biri.

Böyle biriyle elbette arkadaş olunur!

Belki sessiz kalmalı ve size yanıt yazmamalıydı, çünkü sizin söylediğinize göre bu yazışmaların sona ermesine neden olacaktı!

Bu onun tercihiydi. Ya sözünü geri alıp özürü yayımlar ve arkadaş kalırız ya da bunu yapmaz ve dosyasını tuttuklarımdan biri olur. Aslında, sonuçta hakkında dosya tuttuğum biri oldu ama dosyasıyla yüzleşip harika bir arkadaşlık kurduk. Bu önemli değil mi?

Demek dosyası tutulan kişi illa rakip ya da düşman olmak zorunda değil?

Hayır, ve Feldman bunu kanıtlıyor. Çok güzel bir örnek olarak hem de. Yale'in rektörü A. Barlett Giamatti de benzer bir örnek. Rektörlüğünün arifesinde Yale Mezunlar Dergisi'ne yazdığı bir makale üzerine bir dosya tutmuştum. Tamamen yanlış alıntılar, tahrir edilmiş gerçekler, iftiralar, karalamalarla doluydu. Onunla da ciddi bir çatışma yaşadık, ama o yaptığı hatanın farkına vardı. Yazılı olarak olmasa da sözlü olarak itiraf etti ve ardından hep sürececek harika bir dostluk kurduk.

Yazılı yanıt vermeyecek kadar zekiydi. Denemedi bile. Yazılı yanıtlayan ve kıyma makinesine yakalanan adam, Yale Mezunlar Dergisi'nin editörü William Zinsser oldu ve bu Dosya da Giamatti dosyası değil, Zinsser Dosyası olarak kayıtlara geçti.

Eğer hiçbir şey yazmasaydı, bir dosya da olmayacaktı. Görüldüğü gibi tek güvenli yol konuşmamak, yazmamak, mektup göndermemek, yani yok olmak! En azından bir derece güvenli! Hiçbir şey tam olarak güvenli değil elbet, ama gene de en güvenli yol bu. Yazdıkları anda yakalanırlar!

Öyle görünüyor!

Bütün mesele, siyasi, entelektüel ve gazeteciliğe dair karşı çıkışları, felsefe tarihi ve edebiyata dayanan bir söylemle günlük yaşama sistematik olarak uygulamakta. [...]

Başkalarının haksızlığını kanıtlamaktan zevk mi alıyorsunuz?

Hiç öyle bir şey yok! Bir tartışmayı geliştirmekten zevk alıyor olabilirim. Kişilerin haksızlığı ikinci planda. Başkalarının haksızlığını kanıtlamaktan zevk alıp almadığımı sorarak siz benim mücadelede gerekçemi sorguluyorsunuz. İtiraz ediyorum.

Etkili dergi ve gazete editörlerinin kurumsal ve profesyonel sorumlulukları var, onlar da hesap vermeliler.

Belli ki yaklaşımınız insanları felç ediyor ve onları tam tersine sizin istediğiniz noktadan uzaklaştırıyor.

Öyle görünüyor. Başarılı mıyım bilmiyorum, çünkü yaklaşımım hep karşı tarafın gardını alıp saldırmasına yol açıyor. Ama yaklaşımım sayesinde ilgi odağını ana konudan saptırıp sorgulama gerekçelerime çeviremezler.

Mücadele gerekçem konusunda saatlerce konuşabilirsiniz. Ben de buna saatler süren ne idüğü belirsiz tartışma derim. Bu yüzden bu konuyu tartışmanın dışında bırakıyorum. Gerekçe önemli değil demek istemiyorum. Ama profesyonel ve kurumsal sorumluluk altında yazılmış bir eserin değerini tartışırken gerekçemi tartışmak istemiyorum.

Tartışmada belli bir seviyeyi yakalamak istiyorum. Tartışmanın, metnin değerinden sorgulama gerekçelerime kaydırılmasını önlemek istiyorum. [...]

Yaklaşımınız oldukça etkili gibi görünüyor.

Yaklaşımım hatadan arınmıştır. 25 yıllık akademik, entellektüel, gazetecilik ve siyasi mücadelelerden sonra yöntemimin başarısız olduğunu hiç görmedim. Kimse sorgulamalarımla başa çıkamadı.

Sadece belli başlı hedeflerin peşinden mi gidiyorsunuz?

Hasımlarım kurumsal ve profesyonel sorumluluk alan kişiler. Hükümete danışmanlık yapan bir

akademisyen olmak ve etrafına ağırlığını hissettirmek isteyen Huntington'du. Kitapları okullarda okutulur. Etkili dergi ve gazete editörlerinin de kurumsal ve profesyonel sorumlulukları var, onlar da hesap vermeliler.

Akademik dünyadan hükümete ve medyaya akan yanlış bilgi akışıyla savaştığımızı söylemek yanlış olur mu?

Yanlış bilgi nereden gelirse... Birçok yerden gelebilir: radyo, gazete, televizyon... Akademik dünyanın bir parçası olduğumdan, özellikle akademik dünyanın basın ve siyasetle bulunduğu yerle, toplumsal örgütlenmenin doğasıyla, otoriteyle olan ilişkilerimizle ve eğitim sistemini ve toplumsal örgütlenmeyi nasıl düzenlediğimizle ilgileniyorum. Yani en geniş anlamıyla siyaset yapıyorum.

Bugünlerde çok fazla yanlış bilgilendirmeye tanık oluyor musunuz?

Her yerde... *New York Times*'tan başlayarak, *Nation*'a, *New Republic*'e, *Washington Post*'a, televizyon kanallarına ve üniversitede okutulan derslere kadar her yerde. Hemen her yerde kusurlu bilgi akışı görüyorum. Bilginin yok edilmesi, taraflı kullanımı...

Sağla solla ya da herhangi bir kanatla bir ilgisi yok. İdeolojilerle ilgisi yok. *New York Times* özellikle sağcı ya da solcu değildir, ama o da öyle, *Nation*, *New Republic*, *Washington Post*... Hepsi öyle.

Belli başlı bilimsel konularda bilimsel dergiler de pek iç açıcı durumda değiller, *Science* ya da *Nature*. *Scientist*'i de bunların arasına katabilirsiniz. Burada tabii ki bu yayınlar hakkındaki bu kötü kanımın nedenlerini belgeleyemem ama çekmeceler dolusu belgem var.

Neden yanlış bilgi konusunda bu derece hassassınız?

İnsanlara ne yapmaları gerektiğini söylemek haddim değil, ama yanlış bilgiyi orda burda yayarlarsa ve bunu bir otorite ya da etki mercii olarak yaparlarsa, o zaman ben de onları sorumlu tutarım. Huntington hem Harvard'da seçkin bir profesör hem hükümet danışmanı. Sınıfta otorite mercii olarak yaydığı doğru ya da yanlış bilgiden sorumlu tutarım. Bir profesör olarak sorumluluğu o aldı ve hükümete danışmanlık yapmak da kaçınılmaz olarak politik kararlar almak demektir. Hükümete

verdiği bilgidен ötürü onu sorumlu tutarım, onun verdiği yanlış bilgiye dayanarak aldığı kararlardan hükümeti sorumlu tuttuğum gibi.

ABD başkanı yaptıklarından sorumludur. Eğer işler berbat giderse onu tekrar seçmeyiz, o kadar. Neden profesörlüklerine dayanarak öğrencileri biçimlendirenlerin sorumlu tutulamayacaklarını anlayamıyorum. Sınıfta sattıkları bilgidен sorumlular. Ben onları sorumlu tutuyorum. Ben yanlış bilgiyi gösteriyorum ama yanlış bilgiyi yayana ne yapılması konusunda topluma bir şey söylemiyorum.

Nitekim Yale’de, itirazlarımdan iki yıl sonra Huntington’un kitabı siyaset bilimleri dersinin okuma listesinden çıkarıldı. Ama başka okullarda hâlâ kullanılıyor. Dikkat edin, Huntington’un kitabı yakılsın filan demiyorum. Siyaset bilimlerinde neyin yapılmaması gerektiğini gösteren mükemmel bir örnek olarak kullanılabilir. Ama görünen o ki eleştirel bir bakış açısıyla incelenmiyor.

İnsanlara ne yapmaları gerektiğini söylemek haddim değil, ama yanlış bilgiyi orda burda yayarlarsa ve bunu bir otorite ya da etki mercii olarak yaparlarsa, o zaman ben de onları sorumlu tutarım.

Huntington olayında bilimsel dergilere ve ulusal basına yolladığım yazıların yayımlanması engellendi. *Discover* dergisi ve Amerikan Siyaset Bilimleri Birliği’nin ve Amerikan Sosyoloji Birliği’nin yayınları eleştirilerimi yanlış yorumlayan yazılar yayımladılar ama benim tezkip yazılarımı yayımlamayı kabul etmediler.

En az üç kişi daha *Discover* dergisi editörlerine bakış açımı destekleyen mektup yolladı ama bunlar da yayımlanmadı. Biliyorum çünkü yazarlar mektuplarının kopyalarını bana da yollamışlardı.

Ama sizin yazınız Discover dergisinin biçiminden çok daha farklı bir biçime sahip değil miydi?

Bahane... Yazımın neden yayımlanmadığını bilmiyorum. Editörler bana hiçbir neden göstermediler. Sadece reddettiler. Nedenleri tahmin etmek benim işim değil. Yakışsız bir davranış ama. Dergide yanlış tanıtıldım ve bunu düzeltme hakkı bana verilmedi. Benim için önemli olan budur.

Her neyse... Verdiğiniz gerekçeyi geçerli bulmuyorum. Onların biçemi - sizin deyiminizle - taraf tutan ve iftira atan bir biçem. Bu yüzden tabii ki benim biçemim onlarınkinden farklı olmak zorunda!

Olgularla ilgilendiğinizi ve siyasi ya da kişisel olmaktan kaçındığınızı söylemek doğru olur mu?

Siyaset, toplumsal örgütlenmeyle, otoriteyle ilişkiyle, bilginin dağılımı ve toplumsal kararlarda kullanımıyla ilgili olduğundan ben de son derece siyasiyim. Özellikle siyasetin eğitimdeki rolüyle ve insanların toplumla ilgili sorunları ifade ediş ve değerlendirme biçimleriyle ilgiliyim. Bu tabii ki siyasi.

Nihayet gerekçelerinizden sözedecek misiniz?

Akademik dünyada ya da gazetecilikte belli standartları tutturmaya çalışmanın arkasındaki gerekçeleri açıklamak bana düşmez. Asıl diğerlerinin neden bu standartları tutturamadıklarını açıklamaları gerekir. Rektörlerin, mezunlara, öğrencilere ya da başka kurumlarda attıkları nutuklar sayesinde üniversitenin şatafatlı sözlerini sağda solda hep duyarız. Bilindik söylevler... Bu rektörleri ya da Ulusal Bilimler Akademisi’ni bul ve onlara sor bakalım şatafatlı sözlerle gerçek arasındaki çelişkinin nedenlerini ve neden bu konuda hiçbir şey yapmadıklarını. Bana değil!

Belli ki siz yanlış bilgilendirme konusunda duyarlısınız ama birçok kimse değil.

Öğrenciler farkedemedikleri yanlış bilgilerle eğitiliyorlar. Bu, ilerde ülkenin kendi problemlerini ve dünyanın diğer ucundaki problemlerin çözümünde yanlış kararlar alacaklar demektir. İşte ben bu sonuçlara işaret ediyorum, hepsi bu. Eğer bu sonuçta katlanmak istiyorsanız, tamam, bu toplumsal örgütlenmenin yapısı gereğidir. Neyin önemli olduğu herkese göre değişir. Ama resmi söylem, politik kararları doğru bilgiye dayanarak almamız yönündedir.

İnsanlara beyan ettikleri gibi yaşamalarını söylüyorsunuz, öyle mi?

Ben bunu bu biçimde ifade etmezdim. İnsanların ağızlarından çıkan sözlerin sorumluluğunu taşımaları gerektiğini söylüyorum, çünkü profesyonel ya da kurumsal olarak etkili ve güçlü pozisyonlara gelmişler. Profesörler öğrencilerin düşünme biçimini nasıl etkilediklerinden sorumlu olmalılar. Bir gazeteci gazetesine ne gireceği konusunda yetkilidir ve

o gazeteci gazetesinin içeriğinden sorumludur. Politikacılar da aldıkları kararlardan sorumludurlar.

Ama yüksek pozisyonlardaki kişilerin bile sınırlı bir yetki güçleri var.

Gücü ya da yetkisi olmayan birini elinde olmayandan ötürü sorumlu tutmuyorum ki...

Rektörler kendi söylediklerini her yerine getirmediklerinde onlara meydan okuyacak mısınız?

Her zaman değil. Konunun önemine, o anki ilgi alanıma, o sırada kaç matematik makalesi üzerine yoğunlaştığıma bağlı. Ne kadar müdahil olacağımı öngöremem. Varsayımlara göre konuşmam ben.

İlkelere de dayanmam. İlke sahibi değilim, çünkü her ilkenin bir ters-ilkesi vardır. Farklı durumlarda farklı insanlara farklı davranmak gerekir. Davranış biçimi, sürekli karar vermek zorunda kaldığımız bireysel bir tercihtir. Bu yüzden ilkeleri sevmem.

Neden profesörlüklerine dayanarak öğrencileri biçimlendirenlerin sorumlu tutulamayacaklarını anlayamıyorum. Sınıfta sattıkları bilgiden sorumlular.

İnsanların dürtüleri sizin ilgi alanınıza girmiyor ve bu da konuyu kişiselleştirmeyip tez elden sonuca varmanızı sağlıyor. Birçok kişi bunu beceremez, konudan sapar, iftiraya filan uğradıklarını öne sürüp savunmaya geçerler.

Bu doğru mu? Siz manevraları bir yana itmeyi başarıyorsunuz ve asıl problemden şaşmıyorsunuz.

‘Asıl problem’ filan gibi sözlerle daha önce söylediklerini berbat etme. Tam ondan önce dur ki ben de sessiz kalabileyim.

Sizi McCarthylikle suçlayanlara ne dediniz?

O sözcüğün ne anlama geldiğini bilmiyorum. Herkes beni farklı şekillerde algılıyor. Kimi McCarthyci eğilimlere sahip biri olarak algıladı, kimi öyle algılamadı. Ekonomist Kenneth Arrow beni bununla suçladığında, Ulusal Bilimler Akademisi üyesi ve Amerikan Bilimadamları Federasyonu’nun sponsorlarından biri olarak yazdığını belirtmişti. UBA, ABF ve başkaları onun yargılarını öğrenme hakkına sahiptir. Herkes kararını versin. Ne olduğuma karar vermek benim işim değil.

Peki siz kendinizi nasıl algılıyorsunuz?

Ben belge iletiyorum. Bugüne dek hatası çıkmayan belgeler...

Böyle bir suçlamaya karşı kendinizi savunmak istemiyor musunuz?

Neden böyle bir şeyi tartışarak kendimi bayağı bir pozisyona sokayım ki? Ben insanlara belgeleri sunuyorum. Sunduğum belgelerin doğruluğunu ve ne derece önemli olduklarını değerlendirsinler. Herkes farklı konulara farklı zamanlarda farklı tepkiler verir.

Yanlış bilgilendirmeye karşı açtığımız bu kampanya size parasal yük getiriyor mu?

Hatırı sayılır bir miktarda hem de. Devrim ancak kapitalizmle mümkün!

İlke sahibi biri değilim. Farklı durumlarda ve farklı insanlara farklı davranmak gerekir. İlkeleri sevmem.

Ve kimse size bu konuda yardım etmiyor. Bu tek kişilik bir ordu musunuz?

Evet. Öyle. Kontrol bende.

İnsanlar sizi destekliyor mu?

Huntington olayında Ulusal Bilimler Akademisi’nin 70 kadar üyesi beni yazılı olarak destekledi. Hem Yale’den hem de dışardan başka destek mektupları da aldım. Al işte, bu Yale’li bir biyokimyacıdan, Whitney Hümaniter Bilimler Merkezi müdürüne yazılmış, bana Huntington olayı konusunda konuşmam için bir forum vermesini istiyor. İsteğin reddedileceğine dair bir bilim adamıyla 1’e 10 bahse girdim ve böylece 10 cent kazandım. Kendimi borsadan tüyo almış yatırımcıya benzettim...

Çok fazla destek mektubu geldi mi?

“Çok fazla”yı tanımlayın önce... Her neyse, başkalarından gelen desteği aşırı kullanmak istemem. Sunduğum belgeler ve yazdığım yazılar kendi başlarına değerli, başkaları desteklediği için değil. Sunduğum belgelerin bu özelliğini bozmak istemem. Sırf birileri önerdi diye özellikle dinlenmek istemem. Bir başkasının otoritesine dayanmak istemem.

Yale'de lisans öğrencileri sizi destekliyor mu?

Pek sayılmaz. Çok azı destekliyor. Lisans öğrencileri 80'lerden beri içi boş çuval gibiler. Herhangi entelektüel bir konuyla alışverişleri yok.

Artık idealist olmadıklarımı mı söylüyorsunuz?

İdealizm aramıyorum. Önüne gelen bilgiyi işleyebilen, olgu, algı, görüş ve hava cıva arasında ayırım gözetebilen ve kırk yılın başında da bir çift akıllı laf edebilen gençler arıyorum.

Onlar bunun yerine ruh halleri yansıtan dergilere yumuluyorlar. Bu onların kültürünün bir parçası. Olgulara dayanan önermeler kurmak, olguları kontrol etmek, bunun için bir çaba sarfetmek gibi bir sorunları yok. Sonuç ne? Sonuç, entelektüel standartların tepetaklak olması.

Lisans öğrencileri 80'lerden beri içi boş çuval gibiler. Herhangi entelektüel bir konuyla alışverişleri yok.

Sizi dinleyen öğrenciler var mı?

Son on yılda bir düzine kadar oldu. 60'larda lisans öğrencileriyle çok iyi ilişkiler kurduk çünkü pek çok açıdan birbirimize benziyorduk. O zamanlar entelektüel tepki vardı. Yetmişlerde de durum kabul edilebilirdi. 80'lerde bana karşı olmaya başladılar. Benimle uğraşmak istemediler. 80 başlarında benimle mücadele ediyorlardı. Benim doğal ortamımda, üniversitede!

Meslektaşlarım benim yanımda yer alamazlar. Daha çok araştırmalarını rahatça yapabilmek için yalnız kalmak istiyor onlar. Hayatları boyunca meslektaş olacakları kimselerle sadece mesleki ilişkiler içinde olmak istiyorlar. Dolayısıyla benim yanımda yer almaları gerekenler lisans öğrencileridir ve işin aslı 80'lerden sonra pek adam kalmadı ortalıkta.

Dosyalarımız ikna edici çünkü genel durum hakkında bir fikir veriyorlar. Ama okuması zor değil mi? Çok kalınlırlar...

Discover ve *Chronicle of Higher Education* gibi dergilerde kısa yazılar da yazdım ama reddedildiler. Birini *Chronicle*'da ilan olarak yayımlamak zorunda kaldım. Genelde Dosya'nın tamamını yayımlamaya çalışmıyorum. İnsanların işi gücü var. Ancak, David Baltimore Dosyası'ndan yetmiş sayfa uzunluğunda bir yazım *Journal of Ethics and*

Behavior dergisinde yayımlandı. Editör yazıyı kısaltmamı istedi ancak yapamazdım çünkü bu, okurun kendi yargılarına varmasını sağlayacak dokümanı sansürlemek anlamına gelecekti. Baltimore'un yayıncıları istediği uzunlukta yayımlamasına izin vemişlerdi...

Ama daha sonra makalenin yayımlanmasının nasıl engellendiği üzerine yazdığım çok daha kısa bir makalemi yayımlamak istemedi. Amerikan Kimya Derneği beni devletin yozlaşmasını konu eden bir sempozyuma davet etmişti. Gidemedim. Sempozyumu düzenleyen benden bir makale istedi ve yolladığım makaleyi kabul etti. Sonra AKD sempozyum kitabını yayımlamayı reddetti. Sempozyum düzenleyicisi kitabı Amerikan Bilimsel İlerlemeler Birliği'nden yayımlamak istedi, onlar da reddettiler.

Ethics and Behavior editörü durumdar haberdar olmuş. Makalemi yayımlamayı kabul etti. Makaleye ABİB'in editörlerinin ve hakemlerinin görüşlerini ve durumu açıklayan bir not yazdım. Makale bu ek yüzünden *Ethics and Behavior* tarafından kabul edilmedi.

İdealizm aramıyorum. Önüne gelen bilgiyi işleyebilen, olgu, algı, görüş ve hava cıva arasında ayırım gözetebilen ve kırk yılın başında da bir çift akıllı laf edebilen gençler arıyorum.

Bazıları bu ülkede halka açık özgür tartışmanın istenmediğine inanıyor, katılıyor musunuz?

Evet. ABD eleştiriyi kodlamada ve marjinalleştirmede kendi yöntemlerini geliştirdi ve çoğu zaman doğrudan eleştiri edepsizlik olarak görüldü. Buna dair bir dolu belgem var.

Daha bu bir şey değil... Yale'in 'provost'u örneğin, Huntington davasıyla ilgili olarak bana açık açık, kendi kendimizi sert eleştirmeyelim diye yazdı. Açık söylenmiş sözlerin başının üstünde yeri var. Bu mektubu kabul ediyorum. Hiç olmazsa açık ve net. Hangi noktaya kadar karşımızdakiyle kişisel düşman durumuna düşmeden dosdoğru konuşabiliriz ki? ♣

